

Ladeuze

Op één Ligne met heksen en de duivel

10 september 2011

Er stond een kerk, de opschriften langs de baan spraken al een tijdje Frans, de weg naar mijn doel was ten dele smal, bochtig en in slechte staat en ik was het gepaste wit-zwarte bord met de naam van het dorp gepasseerd. Het moest dus wel zo zijn dat ik mijn doel naderde. Ja goed, ik wilde zeker zijn want kijk, wie hier te lande „Ladeuze“ roept kan heel verschillende antwoorden krijgen. Het is, van klein naar groot: een restaurant (meerdere), een straat en helling in Etikhove in de gemeente Maarkedal, het grootste plein in Leuven

De kerk van Ladeuze.

of... een dorp in *Henegouwen*, onderdeel van de stad *Chièvres*. Hoe interessant ze verder allemaal mogen zijn, het was dat laatste waar ik wilde zijn. Wat dankzij de onovertroffen diensten van de GPS ook moeiteloos lukte. Alleen het allerlaatste stukje van de reisweg was ietwat problematisch. In zoverre dat ik een verdacht smalle straat in moest om te arriveren bij het *Centre Culturel et Sportif Le Roitelet*. Le Roitelet? Even opgezocht. Het blijkt „winterkoninkje“ te betekenen. Parkeren op *la plaine de balle*... Hmm, het stemde me even wantrouwig want het kaatsen dat is toch een typische weekendsport?

Dus wie zegt dat het „plaine“ verder op de dag niet zou opgeëist worden door de mannen met slechts één grote, harde handschoen die op kleine, steenharde balletjes wensten te meppen? Maar goed, ik was duidelijk niet de eerste of de enige die het transportblik daar had achtergelaten en dus ging ik er maar vanuit dat het wel in orde zou zijn. Wat ook zo bleek te zijn. Gelukkig, want in ons eigen buitenland zijn de gewoonten en zeden misschien heel anders. Tenslotte weten we hier in Vlaanderen dikwijls meer over de Verenigde Staten van Amerika dan over Wallonië.

Karig

Toen ik neerstreek bij de computer om dit te schrijven, overviel me een zekere moedeloosheid en een lichte vorm van paniek. Immers, over alle dorpen waar ik op deze wandeling aan gepasseerd ben, is de informatie uiterst karig. *Ladeuze*, *Grosage*, *Grandglise*, *Stambruges*... Wie mag in alle eer zeggen er al van gehoord te hebben? Mijn gebruikelijke informatiebronnen duidelijk nauwelijks. Meer dan dat het dorpen zijn in de Belgische provincie Henegouwen en dat ze horen bij, respectievelijk, *Chièvres* of *Belœil* staat er niet te lezen! En het traject dat men had uitgetekend bood ook al niet zoveel landmarks dat er veel over te melden was. Tja...

Op en neer

De wandeling begon met een lijnrecht stuk pad langs het kanaal Ath-Blaton. Later dook

Eén van de vele bruggetjes over het kanaal Ath-Blaton

Veel sluizen op het kanaal.

dat kanaal in het wandeltraject nog enkele keren op. Voorlopig was het echter nog zo duister dat het zaklampje eraan te pas kwam op het hobbelige pad met hoog opgeschoten kruid.

Het kanaal dat in het aarzelende daglicht lag te blinken was de verbinding over het water van Blaton naar Ath. Toen het pas gegraven was, in het midden van de 19e eeuw, was het in Blaton verbonden met het kanaal van Pommerœul naar Antoing. Die waterweg werd sindsdien vervangen door het kanaal Nimy-Blaton-Péronnes. Er is daar in de omgeving blijkbaar nogal wat gegraven destijds. Wat me aan dit kanaal vooral opviel waren de talrijke sluizen. Bij nazicht blijkt dat niet zo'n wonder want er moet op het traject van amper 22,5 kilometer niet minder dan 56,39 meter hoogteverschil worden overbrugd. Daar zijn 21 sluizen voor nodig. Waarvan er 10 bedoeld zijn om de schepen bergop te laten varen op het traject Blaton-Stambruges. In dat laatste dorp ligt meteen het hoogste punt. Vandaar gaat het weer bergaf langs nog eens 11 sluizen op het traject Belœil-Ath. Betekenis heeft het kanaal nu nog nauwelijks. Het kende zijn hoogtepunt in de jaren vlak na de Eerste Wereldoorlog. In die tijd gingen er jaarlijks zowat 1 miljoen ton over dat water.

Het grootste deel van de scheepsladingen was toen steenkool. Zoals ik zelf kon zien is het kanaal nu tot een sluimertoestand vervallen. Zelfs iets als een bewegende roeiboot heb ik niet gezien. Wel zaten er op de oevers veel hengelaars te dommelen in het zonnetje. Een enkele keer zag ik zelfs een zilverig, schriel visje uit het water gesleurd worden.

Schoonoog

Of het schoon oogt in Belœil daarover kunnen we van mening verschillen. Er staan daar naar mijn smaak toch iets te veel vervelozе, verwaarloosde woningen. En waar ik passeerde was niet zelden een zekere morsigheid te merken. Mooi evenwel, dat is hier minder voor interpretatie vatbaar. De gemeente moet in zijn totaliteit tot de meest groene van de provincie behoren. Daarvoor verantwoordelijk is, niet in de laatste plaats, het uitgestrekte kasteeldomein, dat ruime bekendheid geniet, maar evenzeer het grote woud van Stambruges. Het domein bij het kasteel alleen al moet honderden hectare groot zijn. De geschiedenis van Belœil valt voor een flink deel samen met die van het geslacht *de Ligne*. Die mensen konden wel een veertje wegblazen en dat is duidelijk te zien aan het stulpje dat ze hier lieten neerpoten. De wandeling bood, van ver, een blik op het kasteel. De wieg van deze familie stond, zeer origineel, in het dorpje *Ligne*. Dat ligt 8 kilometer ten noordoosten van Belœil. De woning die de familie daar destijds bouwde stond aan de oevers van de Dender. Er blijft niets meer van over. Van de woning dan. Vanaf de 11^e eeuw reeds wordt de familie in de oudste, Latijnse akten *Linia* of *Lignia* genoemd. De familieleden krijgen kwalificaties toegedicht als „paladijnen“, „mannen van eer“, „trouwe mensen

Een verre kijk op het kasteel van Belœil

met een goede reputatie". Kortom: zeer verheven. Hopelijk maakten ze die lovende omschrijvingen ook in de praktijk waar ten opzichte van hun ondergeschikten.

De grote heerlijkheid van de *Prinsen de Ligne* was oorspronkelijk een middeleeuwse vesting. Door de eeuwen heen is het een plezierslot geworden maar het is dus wel op een ander been gestart. In 1515 begon *Antoine de Ligne* met het aanleggen van een park rond het kasteel. Honderdvijftig jaar later werden twee nieuwe vleugels aangebouwd. Alles ging dus zo goed dat het stilaan tijd werd voor een catastrofe. Zo

geschiedde het dat het kasteel in 1900 door een brand werd verwoest. De twee nieuwste vleugels bleven echter intact. Al in 1906 werd het kasteel terug opgebouwd.

Prins Albert de Ligne schreef in 1950 de familiegeschiedenis en in de inleiding daarvan staat: „*Onze familie is altijd verbonden gebleven met Henegouwen, en heeft de prinsen gediend die in deze provincie aan de macht waren. Onze voorouders hebben onder hun vlag gevochten. Zij zetelden in de Raden van de graven van Henegouwen, de Franse koningen, de Bourgondische hertogen, de Oostenrijkse keizers, de Spaanse en de Belgische koningen, maar zij zijn altijd Henegouwer gebleven. Zij waren van Ligne, zij zijn en blijven van LIGNE*“.

Of hoe zeil je met alle winden mee. Geef toe dat niet iedereen daarmee kan uitpakken.

Het domein is toegankelijk voor bezoekers en zo werd me een mistige blik gegund op dit monument. Voor het eigenlijke slot ligt een immens grasveld en, denk ik, een fontein of vijver, gedomineerd door een grote beeldengroep. Neptunus zo te zien. Of Poseidon? Ik had niet de gelegenheid om de beelden te vragen of ze Latijn dan wel Grieks verstonden.

Het kasteel is geen anoniem, statisch museum. Naar het schijnt toont de verscheidenheid aan voorwerpen die er berusten, hoe de kunst in het algemeen is geëvolueerd. De boeken in de grote bibliotheek illustreren de geschiedenis van de boekdrukkunst, zowaar vanaf de uitvinding ervan tot vandaag. Het meubilair toont voorbeelden van het schitterende vakwerk waartoe de beste Franse meubelmakers uit de 17^e en 18^e eeuw in staat waren. Op de aanwezige schilderijen zijn de meeste familieleden die hier hebben gewoond terug te vinden. De belangrijkste feiten uit hun bestaan worden erop voorgesteld.

Vanaf de 17^e eeuw werden hier de bijzondere tuinen naar Frans model aangelegd. Tien opeenvolgende generaties, tussen 1515 en 1780, bemoeiden zich met de vormgeving van die tuinen.

Volgens enkele gele vlaggen met rode opdruk onderweg was ik een week te laat daar om getuige te kunnen zijn van allerlei feestelijkheden in Belœil. Waarbij het kasteel ongetwijfeld een centrale rol zal gespeeld hebben.

De stam van de brugge

Stambruges heeft een woud. En geen kleintje. Het dorp is een deelgemeente van Belœil. Het valt op dat hier in de streek nog veel huizen en andere gebouwen te vinden zijn die met natuursteen zijn gebouwd. De kerk in Stambruges, bijvoorbeeld. Het gaat dan om een soort zandsteen die eertijds hier in de buurt werd gedolven. Ik passeerde zelfs aan een weide die ommuurd was met dat materiaal.

Stambruges ligt aan het kanaal Ath-Blaton. Behalve dat is Stambruges ook nog een bedevaartsoord. Is dat althans geweest. Landbouwers die hun vee tegen ziektes wilden beschermen kwamen hierheen op bedevaart.

In het Bois de Stambruge. Hier spookt het en waart de duivel rond.

Het woud van Stambruges is meer dan duizend hectaren groot. Een naar Belgische begrippen reusachtig groot onverdeeld bos. Een begroeiing met eiken, beuken en sparren wordt er afgewisseld met stukken heide. Het woud is soms dicht en wat duister. Mede daardoor allicht heeft het een wat kwalijke reputatie. Heksen houden in dit woud hun Sabbat en ze durven onschuldige voorbijgangers wel eens te plagen. Blijkbaar waren ze met vakantie toen ik er passeerde want niemand heeft me geplaagd. Tenzij... Er moet iemand met de pijltjes geknoeid hebben. Dus toch? Niet alleen toverkollen huizen hier, ook de duivel in hoogsteigen persoon waart er soms

rond. Wanneer je dus in het *Bois de Stambruge* een deftig geklede man met een grote hoed met brede randen tegenkomt, dan kan je maar beter kruisen slaan en wijwater sprenkelen. Ik heb er alleen maar joggers, wandelaars en één enkel jong hert gezien.

Er zijn echter niet alleen maar kwade geesten in het bos. Vroeger gingen de vrouwen van het dorp bij het vallen van de avond wel eens naar „*l'ottée des fées*“. Ze legden daar in het bos hun vuile was neer. De feeën zorgden er dan voor dat tegen de ochtend alles weer schoon was. Bij ons waren dat de kabouterijtjes maar die zijn al lang uitgeroeid. En de feeën in het woud van Stambruges waarschijnlijk ook.

Ik ben er helemaal niet geweest maar in het woud van Stambruges bestaat ook nog een merkwaardig geologisch fenomeen. Bij de bron van de beek la *Fontaine Bouillante* komt door een scheur in de aarde warm water aan de oppervlakte. Die bron heeft dus haar naam van „bouillante“ terecht gekregen. Het kan niet anders of rond deze bron zijn legenden gesponnen. Zo was in de zestiende eeuw de toenmalige Prince de Ligne berucht om zijn avontuurtjes en uitpattingen. Hij werd daarom „le grand diable“ genoemd. Hetgeen wel een ideeetje geeft van zijn levenswandel. Op de avond van een bepaalde Goede Vrijdag werd één van zijn mooie veroveringen met koets en al door het drijfzand van de bron verzwolgen. Zo gaat althans het verhaal. Wanneer het treft dat het op Goede Vrijdag onweert dan kan nu nog, klokslag middernacht, een wiel van de koets van de jonkvrouw aan de oppervlakte komen. Jaarlijks organiseert een plaatselijke wandelclub op Goede Vrijdag een nachtwandeling door de bossen in de hoop de legende ooit aan de waarheid te kunnen toetsen.

Een ander fenomeen in het bos is de zogenaamde *Zandzee van Stambruges* (Mer de Sable). De zandzee is vanwege de historische en botanische waarde opgenomen in het patrimonium van Wallonië. Op de foto's die ik ervan zag zou je niet zeggen dat het ooit een visrijke vijver is geweest. Zandafzettingen vulden de plas langzaam op en in de plaats van het water kwam een veenachtige heide. Natuurlijkhebbers komen er uitgebreid aan hun trekken want ze vinden er bijzondere planten, insecten en vogels.

In de nabijheid van de zandzee staat de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Erconpuch. Naast de kapel groeide een valse acacia. Die was wel werkelijk genoeg voor een valse boom maar hij diende ook nog een esoterisch doel. Het was een fetisj-boom. Zieken uit de streek kwamen erheen om hun kleren aan de boom te spijkeren. In de hoop op genezing. In februari 2009 viel de boom om en bijna een jaar later lag hij daar nog

De windmolen die nu een woning is geworden.

steeds. Misschien zal er nog een nieuwe boom geplant geplant worden om de traditie verder te zetten. Maar of die dan weer dezelfde magische krachten zal hebben... Overigens was de acacia in het bos van Stambruges gespecialiseerd in kinderziekten.

Woonmolen

Nog in Stambruges passeerde ik aan wat ooit een windmolen geweest is. De Colmantmolen. Deze stenen grondzeiler werd als korenmolen gebouwd in 1834. Hij werd lange tijd gebruikt door de familie Colmant en daar heeft hij dus zijn naam aan te danken. Het onderste deel is gemetseld met natuursteen en het bovenste derde met baksteen.

De molen was voorzien van een puntkap met oversteek boven het staartwerk. Wat typisch was voor de streek. Tot 1945 is hij ook werkelijk gebruikt en in 1946 werd hij zelfs als monument beschermd. Die status is hij ondertussen ook weer kwijt. De romp is nu gerenoveerd tot een woning.

Als de tand doet pijn, hier moet men zijn

Ergens, geheel verloren in de velden en even van het pad af in redelijk dicht struikgewas stond een kapelletje. Ik kan met geen mogelijkheid zeggen op welk grondgebied het stond.

Het goed onderhouden kapelletje voor Sainte Apolline

Onderhouden was het wel. Het korte paadje naar het kapelletje was netjes gemaaid, het verfwerk fris bijgewerkt. Het bleek toegewijd te zijn aan Sainte Apolline, Sint-Apollonia.

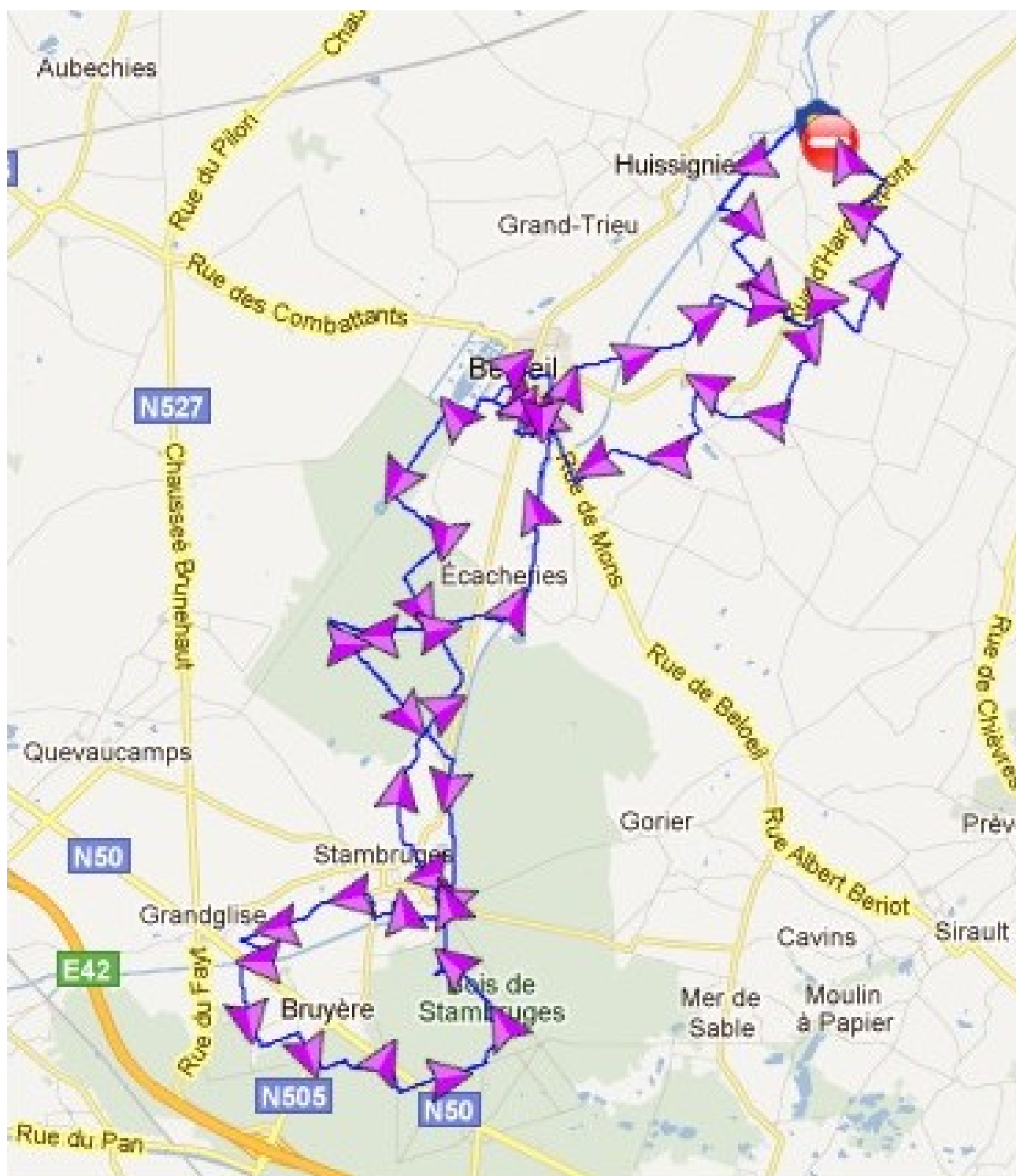
Apollonia van Alexandrië was een heilige uit Egypte. Alles wat wij van haar menen te weten is onzeker. Dus alle beweringen omtrent haar zijn in de voorwaardelijke wijs te stellen. Haar moeder zou haar gekregen hebben na een vurig gebed tot de Heilige Maria. In onze tijd is daar meestal nog iets meer voor nodig. Ze zou geleefd hebben in de 2^e eeuw en in 249 zou ze door de heidenen gevangen zijn genomen. Dat was toen de Romeinse soldatenkeizer Decius regeerde. Hij wilde dat ze haar geloof zou afzweren en dat wilde zij dan weer niet. In dat jaar werd het duizendjarig bestaan van het Romeinse Rijk gevierd. De Christenen deden daar niet aan mee. Hetgeen rellen en onrust veroorzaakte. Ze werd vreselijk gefolterd en bisschop Dionysius beweerde dat men bij haar alle tanden uit de mond heeft getrokken en haar kaakbeen

verbrijzeld. Hierna zou ze levend verbrand worden maar, toen haar bewakers even niet goed opletten, sprong ze zelf in het vuur.

De heilige Apollonia wordt vaak afgebeeld met een tang in de ene en een palmtak in de andere hand. In de tang zit vaak een tand of kies. Ze wordt aanroepen bij kiespijn en ze is dan ook de patrones van de tandartsen. Hoewel... wanneer zij haar krachten en invloed goed aanwendt, dan zitten die tandartsen zonder werk!

Te kort

Bij mijn aankomst werden de uitgereikte stempeltjes zorgvuldig nageteld en een drukdoenerige, nuffige mademoiselle stelde vast: „*Il y manque une!*“ Tja, het was me ondertussen al wel gebleken dat er met de bewegwijzering iets niet in orde was geweest. In een rustpost stonden we met zijn zessen de tabel met de afgelegde afstanden te bestuderen om tot de conclusie te komen dat we allemaal het parcours in een recordtijd hadden afgelegd. De vijftig kilometer waren er een goede 37, tenslotte. Het is dus maar de vraag bij wie er iets mankeerde.

UBI MEL IBI FEL

© 2011 Michel Christiaens